

LO PALOMB

Naim Frasheri

Un còp èra al país tartar
 Viviá riche coma la mar,
 Un marchand ; teniá engabiat
 Un palomb qu'aviá agantat.
 Dins la gabiòla l'auzelon
 Se morissiá de languizon
 Que soscava tot pensatiu
 A son país e a son niu ;
 Mès mais que mais son còr nafrat
 Patissiá fam de libertat.
 Jemegava emb amarun
 Cora pensava a l'auzelun
 De son endret, a sos fraires
 Joials palombs roconaires,
 A sos enfatons orfanats,
 Sa nisada de palombats
 E a sa palomba aimada
 De dolors desconsolada.
 Mès çò que mais li torsiá'l còr
 E li fasiá creire que mòr,
 Èra lo mal-torment penós
 D'èstre lonh del parsá tan dos,
 De la tèrra e mais de l'ostal,
 D'un mot lonh del país natal.
 La vidassa que menava
 Tan bufèça li semblava
 Emd sas penas de las bèlas
 Que ben ne faziá cufèlas.
 Sans jamais cantar ni minjar,
 Sans beure ni roconar,
 Sans quincar pus se consumís
 E de marrana s'escantis.
 Son còr sans relay envia
 De sospirs a la patria.

* *

Quauques meses èran passats
 Que lo marchand per sos mercats
 En país lonh deguèt partir,
 Mès d'en primier fasquèt venir
 End el tota l'ostalada
 Dels aujòs a la mainada

E del cachaniu a l'ainat
 Emb sa femna e son noirigat.
 Cand fusuèron a son entorn,
 Lur diguèt : « Donman avant jorn,
 Me cal partir per mos afars
 Que nadan dins las grandas mars
 Mès avant vòli que cadun
 Me diga, sans passar digun,
 Çò que vòl que li aduga
 Se play a diu que'm conduga
 Mais a l'ostal d'ont partissi »
 Cadun donc a son caprissi
 Li demandèt de li portar
 Mantèl, solièrs, rauba, colar
 Brassalet o autre prezent.
 « E per tu, tot brodat d'argent,
 Çò venguèt lo mèstre al palomb,
 T'adurray un lisquet perpont. »
 Mas l'auzèl fasquèt rizeta
 E marmuzèt sans frangeta :
 « Nani, mon mèstre, grandmercés,
 Vòli pas que me portetz res,
 Mès nomàs, sans vos comandar,
 Se vos arriba de passar
 per mon país, ont ai l'ostal,
 Portatz i mon salut coral
 A tuts mos cars amics fidèls,
 A mos mainajes orfanèls
 E a ma femna subretot ».
 Se calèt puèi fasquèt : « Es tot ».

lo marchand l'endonman matin
 Jol pèd se metèt lo camin.
 Passèt per una enconrada
 Qu'i vejèt una volada
 De palombs e de palombats
 Joials, lestes e afispats.
 Cantavan lor gauj e lor grat
 De viure en tota libertat.
 L'òme trasmetèt lo salut,
 Tre lo vere, al pòble alut.
 D'auvir l'« Adissiatz » del palomb,
 Tuts, coma s'avian pres de plomb
 Per las alas, tuts tombèron
 E de migra se botèron
 A se planjer e trigossar
 Als pèds des marchand en purar :

Una sustot, mièja-mòrta
De dòl, qu'èra pas pron fòrta
Per aletefar o bruzir.
L'òme riche tirèt camin ;
A la fièra vendèt, cromptèt,
Sarrèt mercat coma vorguèt,
Puèi un còp a l'ostal tornat
Contèt al palomb trevirat
Lo dòl dels auzèls sos fraires :
Dòl qu'amudís los cantaires,
Samena los plrs pels pradals
E fay purar los mais joials.
Mes cand lo mèstre ne venguèt
A la palomba e li contèt
Lo languiment que l'adelís
E que son còr engrepezís,
Coma sa miga tre l'auvir,
Lo palomb cujèt còr-falhir.

De vere e mais de comprèner
Çò qu'a fach en se lo préner,
L'òme d'un jèste de ràbia
Te m'escarcala la gàbia
E en far petar un renèc
Ditz : « Que soi un fotral de pèc !
Aquò se ditz préner leisson,
Vay, palombèl a ta maison ! »
L'auzèl dins una volada
Torna dreich a sa nisada ;
Escapat de l'agonia,
Viu urós dins sa patria.

Rev. de l'albanés
Marcel CORTIADE
Tirana, març de 1984

Naim FRASHERI : Fraire del militant Abdyl e del pensaire Sami, Naim Frasherì, lo Mistral dels Albaneses, nasquèt en 1846 en Albania miegjornala dins lo vilatge de Frashër (que vòl dire « fraisse » en albanés) e morisquet en 1900, faldit a-n Estàmbol per son activitat separatista ; que l'Albania dempuèi mais de quatre sègles « patissiá fam de libertat », encadenada amb d'autres pòbles dins lo ferotge empèri otoman, que se'n deví desliurar sonque en 1912.

Lo cap-d'òbra de Naim es « Bagètia e bujqèsia » (art de la tèrra e dels tropèls), mès consacrèt taben una brava part de sa creacion als mainatges. Escriguèt « Guguçja » (lo palomb, revirat pel primièr còp en una lenga estrangiera) en eissilh a-n Estàmbol. Es tanben l'autor d'una « Istòria d'Escanderbèi » de 10.000 verses.

Los tres fraires Frasherì fusquèron los menaires mai egrèges e remirables de la renaissença albanesa del sègle XIX.